

שיל"ת

קונטרס

דפידשנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

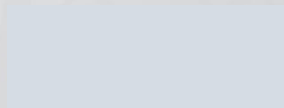
הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גיליון רלא שנה ה' פרשת שמניי חודש ניסן שנת ה' תשפ"ה לפ"ג
מכות י. – מ.ז:

קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל
ניתן לפנות לכתובת המייל
sh0533132203@gmail.com

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
להר"ר זלמן חיים הומינר בפל' 053-3132203

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות
ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב
לכתובת מייל הנ"ל.

פרנס השבוע

השבוע פרשת שמיני הגיליון יוצא לאור
לעילוי נשמת

הרה"ק ר' ישעיה בן
הרה"ק ר' משה מקרעסטיר
זצוק"ל

לרגל יומא דהילולא ג' אייר שחל השבוע
ת.נ.צ.ב.ה.

יהא רעוא מן קדם שמיא שזכות בעל
ההילולא יעמוד לנו ולכל ישראל
להתברך בשפע ברכה והצלחה בבני חיי
ומזוני רויחי ובכל מילי דמיטב אמן

בברכה
מערכת דפירשנו

מה בגליון?

• מה דאמרו בגמ' תנא תלמיד שגלה מגליון רבו עמו שנאמר וחי עבד ליה מידי דתהוי ליה חיותא אמר ר' זעירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון אמר ר' יוחנן הרב שגלה מגליון ושיבתו עמו, היינו דבין תלמיד שגלה יש להגלות רבו עמו, וכן להיפך רב שגלה מגליון ושיבתו עמו. והקשה מה דאמר ר' זעירא מכאן אמרו שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון, והיינו לתלמיד כזה שרלח בשוגג ודאי אינו הגון הוא ולכך ארע לו דבר זה, ולכך אין לשנות למי שאינו הגון, דעל זה יקשה דהרי ברב שגלה דמגליון ושיבתו עמו לא אמר ר' זעירא לא ילמד אדם אצל רב שאינו הגון, ולכאורה מאי שנא הרי אס ארע לו דבר כזה ודאי אינו הגון הוא וכפי שאמרנו בתלמיד, וכך כבר הקשו בראשונים עי"ש, וא"כ גם יקשה למה מגליון ושיבתו עמו, הרי אין לתלמידיו ללמוד כלל אצלו מאחר שאינו הגון, וכ"ש שאחר שגלה אין להם להמשיך ללמוד אצלו, ובשלמא בתלמיד שגלה מגליון רבו עמו כדי שיהא לו מי שילמדו ויהא לו חיותא, אבל ברב שגלה למאי נגלה ושיבתו עמו, וכי בשביל ללמוד אצלו, הרי ממילא אין ראוי להם ללמוד אצלו? (הערה י"ז)

• הא דאמרו בגמ' מכאן אמרו בן לוי שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו פלכו קולטו אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא כי בעיר מקלטו יסב עיר שקלטתו כבר, והיינו דיס

כאן לימוד דגם באותו עיר שייך שתקלטהו, וכפי שאמרו בגמ' באם גלה משכונה לשכונה, קשה דאם איכא ראייה מהא דעיר שקלטתו כבר, למה כלל כריך לגלות משכונה לשכונה באותו עיר, הרי מהדרשה ממשמע דבאותו מקום עלמו שכבר קלטתו תקלטהו שוב, ולמה ליה לגלות כלל, וגם למה אמרו לבן לוי לבתחילה לגלות מפלך לפלך, והרי הכתוב אומר כי בעיר מקלטו ישב? (הערה כ"ד)

- מה דמתקיף ר' זירא הא איכא משכונא של גר ומת הגר התם גברא בר תשלומין הוא ושיעבודא דגר הוא דקא פקע והיינו דהקשה ר' זירא למה אמר ר' יוחנן דלא מלינו לאו הניתק לעשה דלוקה בדיטול העשה כי אם גבי שילוח הקן באם שחטה לאם, וגבי אונס דלוקה כשלל מחזירה באם הדירה על דעת רבים, הרי מלינו עוד דינין ששייך בהם כן, וכגון גבי משכונא של גר שמחוייב להחזיר לו המשכון וכגון כשמת הגר דא"א עוד להחזיר לו, ותיראו בגמ' דגברא לא ביטל העשה דהוא עדיין בר תשלומין, ורק מלד הגר בטל השיעבוד דמת, קשה דלמאי כריך לדחוק ולתרץ דרק השעבוד בטל והגברא בר תשלומין, הרי אפשר לתרץ בפשיטות להיות ולא המלוה הוא שביטל את העשה ומה שמת הגר הוא דביטלו, ממילא אין בכך ביטול העשה מלד החייב ולכך אינו לוקה, וכפי שאמרו לעיל על אונס דרלו לתרץ דאיירי בשקיבל קידושין בשבילה מאחר, דדחו שא"א לומר כן משום דאם היא שלחה אותו היא זאת שביטלה העשה ולא הוא, וממילא למה כאן לא תיראו כן? (הערה ל"ב)

דף י ע"א

יז. בגמ' תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי עביר ליה מידי דתחוי ליה חיותא אמר ר' זעירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון אמר ר' יוחנן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו. היינו דבין תלמיד שגלה יש להגלות רבו עמו, וכס להיפך רב שגלה מגלין ישיבתו עמו. ולכאורה עולה מכאן דבתלמיד שגלה מגלין הרב, וחיות וגלה הרב לכאורה גם ישיבתו יש להגלות עמם, דהרי כבר אמרנו דהרב שגלה מגלין ישיבתו עמו, ולא מסתבר שיחא הרב גולה עם תלמיד אחד ולא ילמד תורה לכל ישיבתו, אלא ודאי כולם גולין עמו ובכך ילמד גם לתלמיד שגלה וגם לכל ישיבתו. אבל לכאורה קשה מה דאמר ר' זעירא מכאן אמרו שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון, והיינו דתלמיד כזה שרצח בשוגג ודאי אינו הגון הוא ולכך ארע לו דבר זה, ולכך אין לשנות למי שאינו הגון, דעל זה יקשה דהרי ברב

שגלה דמגלין ישיבתו עמו לא אמר ר' זעירא לא ילמד אדם אצל רב שאינו הגון, ולכאורה מאי שנא הרי אם ארע לו דבר כזה ודאי אינו הגון הוא וכפי שאמרנו בתלמיד, וכך כבר הקשו בראשונים עי"ש, וא"כ גם יקשה למה מגלין ישיבתו עמו, הרי אין לתלמידו ללמוד כלל אצלו מאחר שאינו הגון, וכ"ש שאחר שגלה אין להם להמשיך ללמוד אצלו, ובשלמא בתלמיד שגלה מגלין רבו עמו כדי שיחא לו מי שילמדו ויהא לו חיותא, אבל לרב שגלה למאי נגלה ישיבתו עמו, וכי בשביל ללמוד אצלו, הרי ממילא אין ראוי להם ללמוד אצלו. ואולי יש לומר דבאמת ברב שגלה והיינו שהוא עצמו רצח בשוגג אין מגלין ישיבתו עמו, ומשום דרב שאינו הגון הוא וכנ"ל, ומה שאמר ר' יוחנן דהרב שגלה מגלין ישיבתו עמו איירי ברב שגלה עם תלמידו, דחיות וגלה הרב ללמד לתלמיד זה שאינו הגון, יגלו גם ישיבתו עמו כדי שיוכל ללמוד גם להם, ולכך הביאו בגמ' שני

המימרות יחד למימרא דבאותו אופן איירי שניהם. ומה שלא אמרו להדיא כאן גבי הרב שגלה דמכאן שאין ללמוד אצל מי שאינו הגון, דדבר ברור הוא דאפי' ללמוד לתלמיד שאינו הגון אסור וכ"ש שאין ללמוד אצל אדם כזה, וגם לא איירי כאן כלל ברב שאינו הגון וכנ"ל, אלא ברב שגלה עם תלמידו, דאצלו ודאי יש ללמוד דהגון הוא אלא שלימד לתלמיד שאינו הגון. ולפי זה יתורץ מה שנקשה לקמן (יג.) על ר' יהודה שאמר דאין חוזר לשררה שהיה בה, דאם להגלות ישיבתו מגלין כ"ש שאחר שחזר מגלותו יש להחזירו לשררה שהיה בה, אלא שלפי דברינו כאן ניחא, דבאמת ברב שגלה משום שהוא רצה בשוגג אין מגלין ישיבתו עמו, דאין ראוי ללמוד אצלו, וכאן איירי ברב שגלה עם תלמידו, דהוא ודאי שאין להורידו משררתו דהרי כלל לא רצה בשוגג, ושם במשנה איירי בשרצה הוא ולכך סבר ר' יהודה דגם אחר שחזר מגלותו אין להחזירו לשררתו.

יח. בגמ' דרש ר' פימאי מאי דכתיב אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש אמר לו הקב"ה למשה הזרח שמש לרוצחים איכא דאמרי אמר ליה הזרחת שמש לרוצחים. היינו דעל אף שאין שלש ערים הללו קולטות עד שהבדיל יהושע שלש כנגדם בארץ כנען, מ"מ היה בזה הזרחת שמש לרוצחים, ולכאורה משום דבכך הפיח בהם תקוה שיחא להם היכן לברוח ולהנצל מגואל הדם. אבל באמת קשה מה היה התקוה הגדולה שהיה לרוצחים מכך, הרי גם קודם שהבדיל משה עדים הללו היה להם היכן לברוח ולהנצל, וכפי שאמרו בגמ' דבמדבר היה מחנה לוי' עיר מקלט לרוצחים בשוגג, ומשא"כ ערים הללו שהבדיל משה לא היו קולטות עדיין, דממילא כבר עדיף להו לרוצחים מחנה לוי', וממילא מה הזרחת שמש לרוצחים איכא. ואולי יש לומר דעל אף שכבר היה לרוצחים היכן לנזם גם קודם שהבדיל משה ערים

הללו, מ"מ חששו אותם רוצחים
 מה יהא עליהם בבואם לארץ,
 היכן יגורו והיכן יהא מקלטם,
 ולכך כשהבדיל משה ערים הללו
 וראו שגם בבואם לארץ יהא
 להם היכן לגור היה להם בזה
 הזרחת שמש. רק דצריך עדיין
 ביאור דאם במחנה לוייה כבר
 היה להם מקלט גם בזמן משה,
 למה אותם ערים שהבדיל משה
 לא היו קולטות עדיין עד
 שהבדיל יהושע כנגדם בארץ,
 דמאי שנא. וצריך לומר דערי
 המקלט גזירת הכתוב היה שיהיו
 מובדלים אותם בעבר הירדן
 כנגד אותם שבארץ כנען, וכפי
 שביארו בגמ' דגם היו מכוונים
 במקומם כל עיר בארץ כנען
 כנגד העיר שבעבר הירדן, ולכך
 לא היו קולטות עד שיהיו
 קולטות אותם שכנגדם בארץ
 כנען, ומשא"כ במחנה לוייה היה
 קולט כבר מיד כדי להציל
 הרוצחים ויהא להם היכן להנצל
 מגואל הדם, והוא נעשה רק
 לאותו זמן עד שיהיו להם ערי
 מקלט קבועים, ולא נעשה כנגד

ערי מקלט שבארץ כנען, ולכך
 היה יכול לקלוט מיד.

דף י ע"ב

יט. בגמ' במה הכתוב מדבר בשני
 בני אדם שהרגו את הנפש אחד
 הרג בשוגג ואחד הרג במזיד
 לזה אין עדים ולזה אין עדים
 הקב"ה מזמין לפונדק אחד זה
 שהרג במזיד יושב תחת הסולם
 וזה שהרג בשוגג יורד בסולם
 ונפל עליו והרגו זה שהרג
 במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג
 גולה. היינו דעל אף שנצלו
 בראשונה מדינם זה מגלות וזה
 ממיתה, היות ולא היה עדים על
 המעשה שעשו, מ"מ הקב"ה
 מזמין לפונדק אחד ובכך יוצא
 דינם למעשה זה במיתה וזה
 בגלות. אבל לכאורה קשה,
 דבשלמא זה שהרג במזיד ניהא
 דנעשה דינו, דהיה עליו למות
 וכך היה שמת באותו פונדק,
 אבל זה שהרג בשוגג הגם
 שעכשיו אחר שהרג את המזיד
 בפונדק נעשה דינו שיגלה, מ"מ
 לכאורה עדיין לא נתקיימה דינו
 על המעשה הראשון, דהרי מה

שגלה עכשיו זהו על המעשה השני שהרג שוב בשוגג, אבל על המעשה הראשון לא נענש כלל, ומה יועיל שיענש עכשיו על המעשה השני שעשה. ואין לומר דהיות ובשניהם איירי באותו עונש ממילא הגלות חל על שניהם, דסוף סוף לא נענש יותר על המעשה הראשון שעשה. ואולי יש לומר דבאמת על המעשה השני לא היה עליו לגלות לדינא, היות וגברא קטילא קטיל, דאותו שנהרג בשניה היה כבר חייב מיתה על שהרג במזיד, דממילא מדין שמים לא היה על ההורגו לגלות, ומה שהוא גולה זהו על המעשה הראשון שעשה שהרג בשוגג בלא עדים ולא גלה, ועל כך סיבב הקב"ה שכן יגלה כדינו.

ב. בגמ' מיתיבי ולו אין משפט מות ברוצח הכתוב מדבר אתה אומר ברוצח או אינו אלא בגואל הדם כשהוא אומר והוא לא שונא לו מתמול שלשום הוי אומר ברוצח הכתוב מדבר. היינו דבפסוק שם (יט, ו) כתיב

'פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח וגו' כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שונא הוא לו מתמול שלשום, ואילו בפסוק ד' שם כתיב והוא לא שונא לו מתמול שלשום, ובמשנה אמרו דמכך דכתיב והוא לא שונא לו מתמול שלשום דמוכח דברוצח איירי, וממילא לכך אין ראייה לפטור גואל הדם ממיתה אם הרג את הרוצח. אבל באמת קשה דהרי גם אם כתיב בפסוק ד' והוא לא שונא לו מתמול שלשום, מה ההוכחה דבפסוק ו' איירי ברוצח ולא בגואל הדם, הרי גם שם כתיב שוב כי לא שונא הוא לו מתמול שלשום, ושם אפשר לבאר כן גם על הגואל הדם, דמה שאמרו עליו דאין לו משפט מות זהו דווקא כשגם הוא הגואל הדם לא היה שונא לו מקודם, ומשא"כ א"כ שנא אותו מקודם לא יהא פטור על הריגתו, דמוכח שחורגו על שנאתו ולא על מה שרצח את קרובו, וממילא מה הוכחה הביאו במשנה מפסוק ד' דשם

כן איירי ברוצח דגם בפסוק ו' כן, ואדרבא מסתבר יותר כי האי תנא דלקמן דרוצח כבר אמור בפסוק ד' ואילו בפסוק ו' בגואל הדם איירי. ואולי יש לומר דסבר התנא של המשנה דהיות ובפסוק ד' כתיב והוא לא שונא, משמע דעל הרוצח איירי שבו אמרה תורה שהוא לא שונא, דממילא לכך אמר דגם בפסוק ו' מכך דנקטה תורה שם שוב באותו מטבע לשון כי לא שונא, ודאי דבאותו רוצח שמיירי לעיל איירי כאן, ועליו אמרו דאין לו משפט מות, דלא מסתבר ליה דגם על גואל הדם תחלק התורה בין שונא לאינו שונא, ורק קשיא ליה למאי שוב יש למוינקט בטעם זה של לא שונא. ואולי גם זה יתרץ האי תנא דהוא גופא בא הכתוב לומר, ולכך נקטו ליה שוב, כדי לומר לך דברוצח איירי ולא בגואל הדם, וזהו שאמרה תורה בפסוק ו' כי לא שונא הוא לו גבי רוצח, לומר דנאסר על הגואל הדם להורגו ולכך יש לו לברוח לעיר מקלט, כדי שלא

יהרגו גואל הדם, דהרי אין לו לרוצח משפט מות, דמה שהוא הרג לא היה בשנאה אלא בשגגה.

דף יא ע"א

בא. בגמ' אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' בחנם היא באה מנלן מאחיתופל שבשעה שברה דוד שיתין וכו' אמר כל היודע דבר זה ואינו אומרו יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר וכו' ואפ"ה כתיב ויחבש את החמור ויקם וילך אל ביתו ואל עירו ויצו אל ביתו ויחנק. היינו דעל אף שכן אמר אחיתופל לדוד החלכה גבי השם בהא דשיתין, מ"מ נחנק כפי שקלל דוד את מי שלא יאמר, וממילא בחנם הוא דהרי כן אמר החלכה ומ"מ נחנק. אבל קשה מה ראייה איכא משם כלל, הרי שם מצינו דלא מת אחיתופל בחנם, אלא דהיה זה אחר שמרד בדוד והלך לעזור לאבשלום למרוד בו, וכשראה שלא נעשתה עצתו הלך ויחנק, דממילא אולי אין זה נחשב

שבאה עליו הקללה בחנם. ועל אף דודאי אופן מיתתו בחנק כפי שאמר דוד לא נתקלל בה כי אם על אם לא יאמר לו על השיתין, מ"מ אולי אותה קללה נקיימה כשמרד בו, וממילא קללת חכם בחנם ממש מנין נלמד, וצ"ע.

דף יב ע"א

כב. בגמ' אמר רב יהודה אמר רב שתי טעיות טעה יואב באותה שעה דכתיב וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח וכו'. היינו דכשרצה שלמה להרוג את יואב על שמרד בו, ברח יואב אל מזבח ה' בחשבו שבכך יקלוט אותו להצילו ממות, אבל למעשה הרגו בניהו בשליחותו של שלמה דהמזבח כלל לא קלטו, וכפי שאמרו בגמ' דטעה יואב בכך. אבל באמת צריך ביאור מה עניין קליטתו של יואב להנצל ממות באופן זה כלל, הרי כל מה שאמרו שאיכא מקומות שקולטות להציל ממות איירי באדם שהרג בשוגג, ולא

במיתה שהייב בה האדם משום סיבה אחרת, ואילו כאן יואב לא איירי כלל בשהרג אדם בשוגג, דהרי על מה שהרג יואב (שגם לא היה בשוגג אלא במזיד) לא הרגו דוד, ומשום דלא היה הוכחה שהרגם יואב, ומה ששלח שלמה להורגו היה על שמרד בו, והיכא מצינו שיהיו ערי מקלט למורד במלכות, והיכא מצינו שיהא מזבח קולט ממות את המורד במלכות, ומה היה החו"א של יואב לברוח לשם. ואולי סבר יואב דהמזבח אינו קולט כעיר מקלט גרידא, אלא משום דאין ראוי להרוג אדם אצל המזבח, אבל למעשה טעה בכך וכפי שאמרו כאן בגמ' דרק באופן מסויים המזבח קולט וגם זה רק באדם שהרג בשוגג.

כג. בגמ' תנו רבנן ורצה גואל הדם את הרוצח מצוה ביד גואל הדם אין גואל הדם רשות ביד כל אדם דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו. היינו דגם ר' יוסי הגלילי שהתיר

לכל אדם להורגו רשות, זהו דווקא כשאין גואל הדם, אבל גואל הדם אין זה רשות אלא מצוה עליו להורגו. וקשה דהרי במשנה לא אמר ר' יוסי הגלילי כן, דהרי במשנה אמר ר' יוסי הגלילי דרשות ביד כל אדם להורגו, ולא חילק בין אם איכא גואל הדם או לא, וכאן הרי אמרנו דרק באין גואל הדם רשות ביד כל אדם, וקשה הסתירה בדבריו בזה, וצ"ע.

דף יב ע"ב

כד. בגמ' מכאן אמרו בן לוי שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו פלכו קולטו אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא כי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו כבר. היינו דיש כאן לימוד דגם באותו עיר שייך שתקלטהו, וכפי שאמרו בגמ' באם גלה משכונה לשכונה. אבל באמת קשה דאם איכא ראייה מהא דעיר שקלטתו כבר, למה כלל צריך לגלות משכונה לשכונה באותו עיר, הרי מהדרשה ממשמע דבאותו מקום

עצמו שכבר קלטתו תקלטהו שוב, ולמה ליה לגלות כלל, וגם למה אמרו לבן לוי לכתחילה לגלות מפלך לפלך, והרי הכתוב אומר כי בעיר מקלטו ישב, וצ"ע.

דף יג ע"א

כה. במשנה וחוזר לשררה שהיה בה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה. היינו דהרוצח בשוגג אחר שמת כהן גדול שחוזר מגלותו נחלקו ר' מאיר ור' יהודה אי חוזר אותו רוצח לשררה שהיה בה קודם הרציחה. אבל באמת קשה דהרי כאן במשנה עצמה אמרנו דאם היו נותנים לו כבוד בעיר מקלט צריך שיאמר להם רוצח אני, ואם מ"מ רוצים ליתן לו כבוד יקבל מהם, משמע שאפי' שררה בזמן גלותו יכול לקבל, וא"כ כ"ש שיש לו לקבל אחר שחוזר מן הגלות, ולמה לר' יהודה לא היה חוזר לשררה שהיה בה. ועוד יותר קשה דהרי אמרנו בגמ' לעיל שרב שגלה מגלין ישיבתו עמו, משמע דלא רק

שחזור לשררה שהיה בה, אלא אפי' בזמן גלותו נשאר בשררותו, ולא עוד אלא שמביאין ישיבתו עמו שודאי כבוד גדול היא לו ושררה אפי' גדולה יותר מבסתם, דהרי כל ישיבתו באה עמו לכבודו, ועל אף דגם ביזיון איכא בזה דאוי לו לאותה בושא שהרב גלה על רציחה, אבל מ"מ שררה במקומה עומדת. ואולי יש לומר דדווקא בשררה גדולה ביותר כפי שביאר כאן רש"י דמיירי שהיה נשיא או ראש בית אב, בזה אין ראוי לר' יהודה שיחזור לשררה שהיה בה, אבל רב שגלה ששררה פחותה היא מנשיא וראש בית אב כן נשאר בשררותו. רק דצריך ביאור דלא מצינו שיחלק כן ר' יהודה במשנתנו. ועוד קשה דאם נעיין בדברי הגמ' נראה דלימוד של ר' יהודה שלא להחזירו לשררה שהיה בה לא איירי דווקא בנשיא או ראש בית אב, דהרי בפסוק כתיב ושב אל משפחתו ומינה דייקו ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו, משמע בכל

שררה ולא דווקא חשובה ביותר, ומניין לנו לחלק בין נשיא וראש בית אב לרב שגלה. ולכאורה גם על רש"י יקשה למה נקט דווקא הני, הרי לא מצינו לחלק וכנ"ל. ועל רש"י אולי יש לתרץ דנקט הני לחידוש שאפי' הני שהם שררה חשובה ביותר סבר ר' מאיר דחזור לשררה שהיה בה, אבל באמת הוא הדין בכל שררה חלק ר' יהודה דאינו חוזר, וממילא הדרא קושייתנו לדוכתא למה לר' יהודה הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו. ואולי יש לומר דברב שאני דביטול תורה כנגד כולם ולכך יש להגלות ישיבתו עמו ועל אף שיהא לו שררה מכך, ובלבד שלא יתבטל תורה מישראל, אבל בסתם שררה שאינה גורמת לביטול תורה אין להחזירו גם אחר שחזר מגלותו. אבל עיין במה שכתבנו לעיל (י). לחדש דמה שאיירי שם ברב שגלה דמגלין ישיבתו עמו, דאיירי ברב שגלה עם תלמידו ולכך אין מורידין אותו משררתו, ולפי זה יש לומר

דודאי דרב שרצח בשוגג מורידין אותו משררתו ואין מגלין ישיבתו עמו, וגם אח"כ כשחזר מגלותו נחלקו ר' יהודה ור' מאיר כאן אם חוזר לשררתו.

פרק ג

כו. במשנה ואלו הן הלוקין וכו' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' גרושה וחלוצה אינו חייב אלא משום אחת בלבד. היינו דאשה שהיא גם גרושה מבעל אחד וחלוצה מבעל שני אין לוקין עליה אלא משום אחת בלבד, וביאר ברש"י דהטעם משום דחלוצה אין לה לימוד לעצמו בתורה ללקות עליו, אלא מרבויה למידין כן מדכתיב ואשה, ולכך אינו לוקה אלא רק על גרושה. אבל קשה דהרי במשנה עצמה אמרו דאלו הן הלוקין וכו' ומנו נבה גם גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, והיינו דגרושה לבד או חלוצה לבד לוקין עליה, וא"כ למה כשהם יחד אין לוקין על שניהם, וממא נפשך אם על ריבויא לוקין יש ללקות בין שהיא לעצמה בין

שהן שנים יחד, ואם על ריבויא אין לוקין למה כשהיא לעצמה לוקין עליה. וצריך לומר דהיות ומריבויא מהא דגרושה למידין לחלוצה, ממילא נחשב גרושה וחלוצה כחד מלקות וכשם אחד, ולכך יחד אין לוקין עליהם כי אם אחת, אבל כשחלוצה לבדה באמת לוקין עליה, דגם הנלמדת מריבויא לוקין עליה.

דף יג ע"ב

כז. בגמ' ולר' עקיבא אי הכי חייבי כריתות נמי מאי אמרת שאם עשו תשובה השתא מיהת לא עבדי תשובה. היינו מה דחילק ר' עקיבא בין חייבי כריתות לחייבי מיתות בית דין דלזה איכא מלקות ולזה לא, משום דחייבי כריתות בעשו תשובה מוחלין להן המיתה, הקשו בג' דהשתא דעדיין לא עשו תשובה איך נעביד בהו משום שתי רשעיות. אבל באמת קשה מה הקושיא כלל, הרי יש לומר דהיות ובזמן שאנו מכין אותן מלקות אין זה ודאי שימותו גם במיתת כריתות, ממילא אין זה

בכלל שתי רשעיות, דגם אם יתחייבו אח"כ בכריתות מיהא השתא עדיין לא נתחייבו בה, ואיכא דרך לנענש להנצל מינה, ואם לא עשה תשובה הוא זה שגרים לעצמו להענש בשי רשעיות, והתורה אמרה שאנו בית דין לא נחייבו משום ב' רשעיות, אבל כאן העונש השני מסור ביד הנענש, אם יעשה תשובה או לא, ולכך עונשין אותו מלקות, וצ"ע.

דף יד ע"א

כח. בגמ' אמרו לו זו לא שמענו אבל שמענו הבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שחייב על כל אחת ואחת ונראין דברים מק"ו ומה נדה שהיא שם אחד וכו' כאן ששלשה שמות לא כ"ש ורבנן ק"ו פריכא היא מה לנידה שכן גופין מוחלקין ולאידך נמי האי ודאי ק"ו פריכא הוא אלא וכו'. היינו דהסכימו בגמ' דיש לדחות את הקל וחומר אפי' לר' יצחק דחולק על רבנן וסובר כרבן

גמליאל ור' יהושע דהבא על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו דחייב על כל אחת ואחת, דק"ו זה פריכא הוא ולכך הביאו בגמ' לימוד אחר לשיטתו. אבל קשה דהרי רבן גמליאל ור' יהושע כן אמרו קל וחומר זה, והם לא מצינו שחזרו בהם לומר דקל וחומר פריכא הוא, ומה נאמר לשיטתם, ומה יענו הם על הפירכא, וצ"ע.

דף יד ע"ב

כט. בגמ' וריש לקיש אזהרה לתרומה מנא ליה נפקא ליה מאיש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב אי זהו דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה. היינו דהיות ותרומה היא שוה בזרעו של אהרן דאפי' נשים מזרעו יכולות לאכלו, ממילא ודאי בתרומה איירי כאן, והתורה אומרת בקדשים לא יאכל. אבל קשה דמנין לנו דבעינן דבר השוה בזרעו של אהרן, דהיכן מוזכר בכתוב דבעינן דבר השוה, וממילא מנין

לנו דבתרומה איירי, וא"כ
אזהרה לריש לקיש בתרומה
מנין. ואולי יש לומר דמכך
דכתיב איש איש, ובסתם איש
למעט אשה בא, וכאן דכתיב ב'
פעמים איש הוי מיעוט אחר
מיעוט ולא בא אלא לרבות,
דממילא לכך בעינן דבר השוה
בין לאיש ובין לאשה בזרעו של
אחרן, ורק תרומה שוה לשניהם
שגם נשים מזרעו של אחרן
יכולות לאוכלו, ולכך ודאי
דבתרומה איירי ואיכא אזהרה
לריש לקיש בתרומה.

דף טז ע"א

ל. בגמ' אלא אמר רבא כל ימיו
בעמוד והחזור וכן כי אתא רבין
אמר ר' יוחנן כל ימיו בעמוד
והחזר. היינו דתירצו בגמ'
דבאמת העשה של הראשון של
ולו תהיה לאשה הוי לאו שקדמו
עשה, רק דחוץ מעשה זה איכא
גם עשה אחר הלאו והיינו לאו
הניתק לעשה, דלכאורה קשה
למה כתיב לא יוכל שלחה כל
ימיו, די למיכתב לא יוכל שלחה
לאסור עליו לגרשה, וכל ימיו

למאי נכתב, אלא בא לומר דגם
אם גירשה בעמוד בהחזר, והיינו
שחייב שוב להחזירה, ולכך כל
ימיו יש עליו האיסור שלא יוכל
שלחה היינו אפי' אחר שכבר
שילחה, דהיות וחייב להחזירה
ממילא אחר שיחזירה שוב יהא
בלאו דלא יוכל שלחה, דממילא
מה דאין לוקין באונם לא משום
הלאו שקדמו עשה הוא, אלא
משום הלאו הניתק לעשה
שאחריו, וממילא אפשר לומר
כרבה דבלאו שקדמו עשה שאין
בו לאו הניתק לעשה כן לוקין
עליו, ואין לר' יוחנן לחזור בו
משום הא דאונם. אבל קשה
דא"כ גם גבי מוציא שם רע יש
לבאר כן מה דכתיב בה לא יוכל
שלחה כל ימיו דבעמוד והחזר
הוא, וא"כ מה דתירצו לעיל
למאי בעינן בה העשה של ולו
תהיה לאשה והרי אשתו היא,
ותירצו דבא לחייבו להחזירה עם
גירשה, קשה דהרי אין צורך
לעשה זה בשביל להחזירה, דזה
כבר למידים מכל ימיו, וממילא
למאי בא העשה של ולו תהיה

לאשה דכתיב גבי מוציא שם
רע, וצ"ע.

דף טו ע"ב

לא. בגמ' במאי קא מיפלגי
בחתראת ספק קא מיפלגי מר
סבר התראת ספק שמה התראה
ומר סבר התראת ספק לאו
שמה התראה. היינו דמחלוקתם
של ר' יוחנן ור"ל גבי לאו
הניתק לעשה באיזה אופן פטור
ממלקות, אם בביטול העשה
איירי או בקיום העשה איירי,
שורש מחלוקתם גבי התראת
ספק שמה התראה היא. והיינו
דר' יוחנן סבר דרק אם ביטל
העשה חייב מלקות על הלאו,
אבל אם לא ביטל העשה פטור
ממלקות, וזהו דאמרו לאו הניתק
לעשה אין לוקין עליו, דאיכא
לתקנו בעשה וכל שלא ביטל
העשה פטור ממלקות, והטעם
דבביטול איירי, ואין צורך לקיים
העשה כדי להתחייב במלקות,
כיון דסבר ר' יוחנן דהתראת
ספק שמה התראה, דממילא על
אף שיוכל לקיים העשה ולהפטר

ממלקות, מ"מ אם ביטלו עכשיו
חייב מלקות, ועל אף דספק הוא
שמא יקיים אח"כ העשה שמה
התראה ולוקין, ומשא"כ ריש
לקיש סבר דבקיום העשה תלוי
הדבר, דרק אם קיים העשה
ממש נפטר ממלקות, וכל זמן
שלא קיים העשה חייב במלקות
כמו בכל לאו, וההכרח שלו
לומר כן משום דהוא סובר
דהתראת ספק לא שמה
התראה, ולכך אם נפטרנו
בביטול העשה יהא חשש שכן
יקיים ויהא חייב, ולכך סבר ר"ל
דלכתחילה חייב במלקות כבכל
לאו דממילא אין זה התראת
ספק, ורק אם יקיים העשה אח"כ
נהפך דינו להפטר ממלקות.
אבל קשה דלכאורה לר"ל למה
לא נוכל לומר דבאמת בביטול
העשה תלוי הדבר, ומה שיש
חשש של התראת ספק, מה
בכך, יש לומר דכיון דאין שמה
התראה אין לוקין, דהרי ממילא
אמרנו דלאו הניתק לעשה אין
לוקין עליו. וצריך לומר דדווקא
כשהלאו ניתק לעשה דהיינו
שהעשה מתקנו אמרנו דאין

לוקין, אבל כאן שעדיין לא קיים העשה ולא תיקן הלאו אין זה לאו הניתק לעשה, ולכך לר"ל בן יש ללקות עליו, ולכך אין לתלות הדבר בביטול ולעשות התראת ספק לבטל המלקות, אלא בקיום העשה תלוי הדבר ולכך לוקה על הלאו כל זמן שלא קיים העשה, ואין זה התראת ספק כלל.

דף טז ע"א

לב. בגמ' מתקיף לה ר' זירא הא איכא משכנו של גר ומת הגר התם גברא בר תשלומין הוא ושיעבודא דגר הוא דקא פקע. היינו דהקשה ר' זירא דלמה אמר ר' יוחנן דלא מצינו לאו הניתק לעשה דלוקה בביטול העשה כי אם גבי שילוח הקן באם שחטת לאם, ועוד אחרת וכפי שמצא ר' אלעזר גבי אונם דלוקה בשלא מחזיר באם הדירה על דעת רבים, ועל זה הקשה ר' זירא דכן מצינו עוד דינן ששייך בהסכן, וכגון גבי משכנו של גר שמחוייב להחזיר לו המשכון וכגון כשמת הגר

דא"א עוד להחזיר לו, ותירצו בגמ' דגברא לא ביטל העשה דהוא עדיין בר תשלומין, ורק מצד הגר בטל השיעבוד דמת. אבל באמת קשה דלמאי צריך לדחוק ולתרץ דרך השעבוד בטל והגברא בר תשלומין, הרי אפשר לתרץ בפשיטות דהיות ולא המלוה הוא שביטל את העשה ומה שמת הגר הוא דביטלו, ממילא אין בכך ביטול העשה מצד החייב ולכך אינו לוקה, וכפי שאמרו לעיל על אונם דרצו לתרץ דאיירי בשקיבל קידושין בשבילה מאחר, דדחו שא"א לומר כן משום דאם היא שלחה אותו היא זאת שביטלה העשה ולא הוא, וממילא למה כאן לא תירצו כן. ואולי יש לומר דהיה חשש שיהא עדיין קשה דשייך ביטול העשה כשהמלוה הוא שהרג את הגר בשוגג, דבכהאי גוונא יש לו ללקות כיון דהוא ביטל העשה בידיים. ולכך תירצו דבאמת גם בכהאי גוונא שהוא הרגו בידיים אין בכך ביטול העשה מצידו, דהוא עדיין בר

תשלומין, דממילא לא בטל העשה מצד החיוב שמוטל עליו. אבל עדיין קשה על עיקר חילוק זה, דסוף סוף הרי בטל השעבוד להחזיר המשכון, דאין החזרת משכון ללא שיהא למי להחזירו, וממילא כן בטל העשה, ולמה לא יהא לוקה המלוה בכהאי גוונא. ואולי יש לומר דזהו כוונת הגמ' דשיעבודא דגר קא פקע, היינו כמו שרצינו לומר לעיל דהגר מצידו פקע העשה ולא מצד הגברא שהוא בר תשלומין, ועל אף דבאמת כן בטל העשה וכפי שהקשינו, מ"מ כיון דלא מצד המחייב בטל העשה הוי כמו בקיבל קידושין לאשה מאחר דאיהי דקא ביטלה העשה ולכך אינו לוקה. וזה אפשר לומר אפי' באופן שהמלוה הרג את הגר בשוגג, דעל אף שהוא ביטל את העשה בידים כשהרגו, מ"מ כיון דמצד בר תשלומין הרי הוא עדיין חייב, ממילא אין זה נחשב שהוא ביטל העשה, אלא מצד המקבל נתבטל העשה ואפי' שהוא עצמו גרם לביטול העשה

מצד המצתחייב במה שהרגו, והוי ממש כמו שקיבל קידושין לאשה, דעל אף שהוא קיבל הקידושין בשבילה בידיים, מ"מ כיון דביטול העשה היה מצד המקבל דהיינו האשה דבשליחותה עבד כן, לכך אינו לוקה.